

A beszédet nem örököljük, hanem *gyermekkori környezetünktől tanuljuk*. Ebben a tanulási folyamatban meghatározó szerep jut a szülőknek. A meleg, *szeretetteljes családi háttér, a jó anya–gyermek kapcsolat* és a *helyes beszédpélda* feltétele a kisgyermek egészséges beszédfejlődésének.

A legjobb környezeti hatások között felnövő gyermek beszédében is előfordulhatnak azonban zavarok. Sok hátránytól és szenvedéstől szabadítjuk meg gyermekeinket, ha idejében felismerjük és javítjuk beszédhibájukat.

Tanácsadó füzetünkkel segíteni szeretnénk a szülőket, s rajtuk keresztül gyermekeiket. Tájékoztatást adunk a legfontosabb tudnivalókról, elsősorban arról, *mit tehet a szülő* azért, hogy gyermeke beszéde javuljon.

KEDVES SZÜLŐ! Igen fontos, hogy gyermeke beszédhibáját ne élje meg tragédiaként. A gyermek az élet legnagyobb csodája. Érényeivel és hibáival együtt egyszeri és megismételhetetlen. *Fogadja hát el olyannak, amilyen, szeresse feltétel nélkül!*

Az idejében felismert beszédhiba jó eséllyel gyógyítható. A speciális foglalkozásokon a logopédus megtanítja a szükséges mozgásokat, de a javulás fontos segítője az odafigyelő szülő, aki hitével, kitartásával, szerető támogatásával gyermeke mellé áll. A gyermek, a szülő és a logopédus bizalomteli együttműködése feltétlenül eredményt hoz.

Sok sikert kívánunk!

MEGKÉSETT BESZÉDFEJLŐDÉS

Forrás: Tanácsadó és terápiás tájékoztató beszédhibás gyermekek szüleinek - Tárogató Kiadó, Budapest, 1994.

MEGKÉSETT BESZÉDFEJLŐDÉS

Az egészséges gyermekek beszédfejlődésének üteme igen eltérő lehet. Van aki előbb, van aki később kezd beszélni. Az első szavak megjelenésének ideje az alkati tényezőktől és a külső körülményektől egyaránt függ. Ha egy gyermek 3 éves kora körül még nem beszél, és ezt sem szervi, sem pszichés okok nem indokolják, akkor megkésett beszédfejlődéssel állunk szemben.

Az ép beszédfejlődés főbb jellemzői

Az újszülött az öt érő kellemetlen ingerekre sírással válaszol.

A 3. hónap körül már jó közérzetét is hangokkal jelzi. Ez az akaratlan, öncélú játék a hanggal a **gagyogás**.

A beszédfejlődésben döntő fontosságú az **utánzás**. Először az önutánzás jelenik meg, és csak jóval később a mások utánzása.

1 éves kora körül a gyermek már utánozza a gyakran hallott szavakat, ezek jelentését azonban még nem érti.

A beszédmegértés időszakát a **látszatmegértés** időszaka előzi meg, amikor a kisgyerek a helyzetre, a gesztusra, a hanglejtésre reagál és nem a szavak értelmére.

A beszédfejlődés következő szakaszában már megfigyeli, hogy ugyanazokat a dolgokat ugyanazok a szavak jelölik. Az első szavak megjelenése után a gyermek beszédfejlődése gyakran leáll. Aktív szókincse nem gyarapszik, de egyre jobban fejlődik megértése.

Szókincse akkor kezd növekedni, amikor kérdezni kezd a dolgok nevére. A szókincs növekedésében igen nagy szerepe van a környezetnek. Egy másfél éves gyermeknek kb. 80–100 szóból áll a szókincse, ami a 3. életév elejére 300–400 szóra emelkedik.

A gyermek szavai eleinte **mondatértékűek**, mert több mindent jelentenek. A szó lehet kérdés, kérés v. egy helyzet megnevezése. Az utánzás és az értelem fejlődése mind több szó helyes használatára vezet rá a gyermeket.

Később a főnevek mellett már **igéket** is mond. Beszédében megjelennek a két és több szavas **mondatok**. Ezek szórendje eleinte még gyakran hibás. A tulajdonságokat és viszonylatokat jelölő szavakat csak ezután sajátítja el.

A következő időszakban a gyermek szókincse jelentősen megnő, beszéde nyelvtanilag rendeződik.

A beszédfejlődés késésének okai

Nagy jelentősége van az öröklésnek. A megkésett beszédfejlődésű gyermek családjában, elsősorban apai ágon, gyakran találunk olyan személyeket, akiknél a beszédfejlődés késett.

Oka lehet olyan **szülési sérülés**, amely az agynak a beszédmozgásokat és a beszédmegértést irányító területeit érintette.

Viszonylag gyakoriak a beszédfejlődési zavarral küzdők között a koraszülöttek. Egyrészt a **koraszülöttséget** okozó rendellenesség károsító hatást fejthet ki a gyermek további fejlődésére is, másrészt a kissúlyú, éretlenebb újszülött szülés közben és szülés után is sérülékenyebb.

Alkati oka is lehet a megkésett beszédfejlődésnek. Ezekben az esetekben gyakran találkozhatunk rendellenes fekvésben születettekkel.

A **súlyos testi gyengeség** gyakran együtt jár megkésett beszédfejlődéssel.

Mivel a beszéd rendkívül finoman összerendezett mozgásokat igényel, az okok között szerepel az **általános motoros ügyetlenség** is.

Kisgyermekkori **agysérülések** és bizonyos gyermekkori **betegségek** is vezethetnek megkésett beszédfejlődéshez.

A beszéd megjelenésének időpontja jobban függ a környezeti hatásoktól, mint a gyermek intelligenciájától. A megkésett beszédfejlődést kiváltó okok közül az egyik legfontosabb a **beszédnevelés elhanyagolása**. Az előzőekben már említettük, hogy az utánzásnak milyen fontos szerepe van a beszéd kialakulásában. Ha a környezet nem, vagy alig nyújt utánzásra való mintát, akkor nem fejlődik a gyermek beszéde.

Tünetek

Csökkenet beszéd-készség. Már az első életévben megfigyelhető, hogy ezek a gyermekek kevesebbet gagyognak, mint kortársaik. Gagyogásuk egyhangú, sivár. A környezet beszédére alig reagálnak.

Az első szavak megjelenése után **beszédfejlődésük** hosszú időre megreked. A szavakat pöszén ejtik, és a hosszabbakat egy- vagy kéttagúra csonkítják. Szókincsük csak a 3. életév végére kezd lényegesen gyarapodni, így 4–5 éves korukban is igen szegényes még. Sokáig csak egyszavas, vagy nyelvtanilag helytelen 2–3 szavas mondatokban beszélnek.

Beszédmegértésük lényegesen gyorsabban fejlődik, mint beszéd-készségük. Egyszerű felszólításoknak eleget tesznek. Ismerős személyekre, tárgyakra, állatokra rámutatnak.

Jellemző a **makacs, tartós pöszesség, a szómeztalálási és mondat-szerkesztési nehézség.**

Később beszédük **nyelvtanilag** gyakran **helytelen.**

Érdekesség, hogy a megkésett beszédfejlődésűek között aránylag sok a fejlett matematikai készséggel rendelkező gyermek.

Terápia

A megkésett beszédfejlődés korigálható, az elmaradás sok esetben teljesen vagy nagyrészt behozható.

Első és legfontosabb feladat a **beszéd-kedv felkeltése.** A szeretetteljes, jó légkör, a játékok és többek között a hangutánzások is ezt szolgálják. A gyakorlatok nem a gyermek életkorától, hanem fejlettségi szintjétől függenek.

A terápia során fejlesztjük a **beszédet, a mozgást, a gondolkodást, a figyelmet és az emlékezetet.**

Fontos feladat a **beszédszervek ügyesítése, a szókincs fejlesztése, a nyelvi rendszer kiépítése.** Mindezekben követjük a természetes beszédfejlődés menetét.

Mit tehet a szülő?

– A beszéd már kisgyermekkorban is többféle szerepet tölt be: a közlés eszköze, a szükségletek kifejezése, a játék kiegészítője, és különösen a felnőttel való kapcsolat megteremtésének és megerősítésének eszköze. Feltűnő, hogy a gyermek milyen gyakran szólítja meg szüleit. Állandóan ismétlődő kérdéseivel nemcsak ismereteit és szókincsét igyekeznek bővíteni, hanem arra is törekszik, hogy ezúton **állandó** kapcsolatot tartson fenn a felnőttekkel. Ez a folyamatos kapcsolat az alapja **érzelmi biztonságának**, amely a zavartalan fejlődés elengedhetetlen feltétele.

– A **biztonságérzet, a bizalom, a környezet, a személyek és tárgyak** viszonylagos állandósága megkönnyítik a gyermek számára az ismeretek feldolgozását.

– Szeretnénk újra hangsúlyozni, hogy a beszéd-kedv megjelenésének időpontja jobban függ a gyermek környezetétől, mint az intelligenciájától. A gyermek kiegyensúlyozott fejlődésének elengedhetetlen feltétele a szoros és meleg **anya–gyerek kapcsolat.**

– Nagy jelentősége van annak, hogy a gyermeknek a felnőttekkel és egész környezetével minél elevebb és minél gazdagabb kapcsolata legyen. Csak a felnőttekkel való állandó, szeretetteljes kapcsolat segítheti elő a beszéd fejlődését. Ez pedig alapvető feltétele az értelem és a viselkedés fejlődésének.

– Igen fontos, hogy a szülő sokat **beszéljen** gyermekéhez.

– **Meséljen** neki.

– Gondozási tevékenysége közben **mondja el, mit csinál vele.**

– **Énekeljen, mondjon minél több verset, mondókát** neki.

– Nézegessenek együtt mesekönyveket.

– **Játék és séta közben** mindig beszéljen hozzá.

– Éneklés és beszéd közben teremtsen alkalmat arra, hogy gyermeke figyelhesse szájmozgását is.

– Egész magatartásával **mutassa, hogy várja gyermeke beszédét.** Igyekezzen felkelteni beszéd-kedvét. **Erőltetni azonban nem szabad azt!!**

– A családi étkezéseknél általában élénk társalgás folyik, jó, ha a

kisgyermek is együtt eszik a többiekkel. (Beszédfejlettséget mérő tesztekben jobb eredményt értek el ezek a gyermekek).

– Ha gyermeke mutogatással fejezi ki magát, **ne tegyen úgy, mintha nem értené**, hiszen ezzel még inkább leszűkíti kifejezési lehetőségeit. A beszéd megindulását ez nem fogja elősegíteni, de feszültséget kelt a gyermekben és magatartási zavarokhoz vezethet.

– Fontos a helyes **beszédpélda**.

– A még csak beszélni kezdő gyermeknél semmi esetre sem szabad a kiejtést javítani.

Kedves Szülő! Kérjük, ne nyugtalankodjon, legyen türelmes. Örüljön gyermekének, fogadja el, szeresse feltétel nélkül olyanak, amilyenek. A szeretetet, biztonságot, bőséges és helyes beszédmintát nyújtó család és a logopédus összefogása bizonyára meg hozza eredményét.

